

Gaute B. Skjervø

Fremskrittspartiets forsøk på å distansere seg fra Anders Behring Breivik i etterkant av terrorangrepet 22. juli

En retorisk analyse av Siv Jensens landsmøtetaler i 2009, 2012 og 2015.

Bacheloroppgave i Statsvitenskap

Veileder: Anders Todal Jenssen

Mai 2019

Gaute B. Skjervø

Fremskrittspartiets forsøk på å distansere seg fra Anders Behring Breivik i etterkant av terrorangrepet 22. juli

En retorisk analyse av Siv Jensens landsmøtetaler i
2009, 2012 og 2015.

Bacheloroppgave i Statsvitenskap
Veileder: Anders Todal Jenssen
Mai 2019

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Innhold

1. Innledning
2. Teori
 - 2.1 Politikkenes medialisering
 - 2.2 Nøkkelpbegreper
 - 2.2.1 Priming
 - 2.2.2 Framing
 - 2.2.3 Agendasetting
 - 2.3 Populisme som fenomen
 - 2.4 Ytre høyre
 - 2.4.1 Høyreekstremisme
 - 2.4.2 Høyreradikalisme
 - 2.4.3 Høyrepopulisme
 - 2.5 Eurabia-teorien
3. Empiri
 - 3.1 Frp om innvandring før 22. juli 2011
 - 3.2 Frp og Anders Behring Breivik
4. Forskningsmetode
 - 4.1 Kvalitativ metode
 - 4.2 Retorisk analyse
 - 4.3 Avgrensning av utvalg
 - 4.4 Forskerrollen
5. Data og analyse
 - 5.1 2009-talen
 - 5.2 2012-talen
 - 5.3 2015-talen
 - 5.3 Sammenligning av talene
6. Konklusjon
7. Litteraturliste

1. Innledning

Fredag 22. juli 2011 sprengte den 32 år gamle nordmannen Anders Behring Breivik en nærmere 1000 kilos bombe ved høyblokka i det norske regjeringskvartalet i Oslo. Deretter satte han kursen mot AUFs sommerleir på Utøya, der han utkledd som en politimann skjøt og drepte 69 personer, de fleste barn, i et politisk motivert terrorangrep mot Arbeiderpartiet og AUF. I avhør etter terrorangrepet, uttalte terroristen at han hadde som mål å «redde Norge Vest-Europa fra kulturmarxistene og en muslimsk overtagelse». Terroristen hadde flere år i forveien vært medlem og innehatt verv i Fremskrittspartiets Ungdom (Fpu) og vært medlem i Fremskrittspartiet (Frp). Kort tid etter terrorangrepet ble det klart at terroristen i et 1518 sider manifest kalt «2083 – a European declaration of independence» hadde redegjort for sitt politiske motiv bak terroren. Det ble i dette tydelig klart at Behring Breiviks politiske motiv i stor grad dreide seg rundt Eurabia-teorien og en kamp mot muslimeres påvirkning på Europa og europeisk kultur.

I en lang rekke nyhetsartikler i tiden etter 22. juli, ble det satt søkelys på båndene mellom Breivik og Fremskrittspartiet. Allerede 23. juli skrev Aftenposten artikkelen «Frp: Breivik har vært medlem og har hatt verv i ungdomspartiet» (Aftenposten 2011), og et stort antall nyhetssaker belyste Breiviks tidligere medlemskap i partiet.

I denne oppgaven ønsker jeg å se på hvordan denne koblingen mellom Frp og Breivik påvirket Frps retoriske profil, med utgangspunkt i en hypotese om at Frp driver image-beskyttelse for å forsøke å bli assosiert med Breivik og det politiske grunnlaget for hans terrorangrep. Hypotesen jeg ønsker å undersøke er: «Fremskrittspartiet driver image-beskyttelse med ønske om å unngå å bli assosiert med 22. juli».

Med utgangspunkt i tre utvalgte landsmøtetaler ønsker jeg å finne ut om man kan se en nedtoning i bruk av fryktbasert retorikk i forbindelse med budskap om innvandring, islam og fremmede kulturers påvirkning på Norge. For å finne ut av dette er det nødvendig å se på taler både før, rett etter og noen år senere for å identifisere hvordan retorikken til FrPs leder kan ha endret seg over en lengre tidsperiode.

2. Teori

I første del av teorien ønsker jeg å se nærmere på mediernes makt og hvordan de politiske partiene prøver å påvirke dagsorden for å nå ut til sine velgere. I teoriens andre del ser jeg på hva man legger i begrepene *populisme* og *ytre høyre*. Disse teoretiske aspektene vil være med å belyse hypotesen min fordi det gir meg et grunnlag for å forstå fenomenene og i en retorisk analyse vurdere hva argumentasjonen kan bety politisk.

2.1 Politikens medialisering

I løpet av de siste tiårene har mediernes makt over samfunnsutviklingen økt til et nivå der vi kan si at det ikke bare er *i* mediene, men også *av* mediene at politikere, partiers og regjeringers skjebner avgjøres (Aalberg og Jenssen 2007 s.7). Nyre (Von Der Lippe 2006 s. 326) argumenterer for at mediernes makt i samfunnet er et samfunnsmessig gode i den forstand at de etablerte og seriøse mediene tilbyr oss et bredt utvalg av saker med offentlig interesse, løfter viktige nasjonale debatter, opplyser folket og opptre i de fleste sammenhenger som nødvendige vaktbikkjer. Samtidig er massemediene laget for at noen få aktører kan enveis-kommunisere til veldig mange, og dermed er disse strukturelt udemokratiske (ibid.).

Ifølge Hernes (1978 s.187-188) påvirkes politikken av en rekke medievridningsteknikker. Han argumenterer for at politikken preges av et utvalg medievridningsteknikker: spissing, forenkling, polarisering, intensivering, konkretisering og personifisering. Hernes forklarer denne utviklinga med at samfunnet har beveget seg fra å være et samfunn med underskudd av informasjon til å bli et informasjonsrikt samfunn. Han argumenterer for at det har blitt et underskudd på oppmerksomhet, og at konkurransen om den skjerpes. En effekt av forenklingen er en dekning mer preget av personifisering. Videre ser man at aktørene i politikken tilpasser seg de nye personifiseringskravene ved at de tar i bruk sentrale og kjente politiske profiler når budskapet skal formidles (Karlsen og Narud 2004). Denne personifiseringsutviklingen ser jeg nærmere på i kapittel 4 under delkapittelet om «avgrensning av utvalg», Personifiseringen i mediene er et fenomen jeg vil se nærmere på fordi det belyser hvorfor en partileders landsmøtetale er et godt referansepunkt for å forstå hvordan partiet forsøker på agendasetting i forbindelse med sine landsmøter.

2.2. Nøkkelbegreper

2.2.1 Priming

Priming eller assosiasjonseffekter innebærer at mediene endrer standardene som folk baserer sine politiske vurderinger av partier og politikere etter. Når mediene skifter fokus fra sysselsetting til innvandring, kan grunnlaget for folks vurdering av en statsminister skifte fra hva vedkommende har gjort for sysselsettingen til vedkommendes posisjon i innvandringspolitikken (Todal Jenssen og Aalberg 2004).

Skirbekk (2015) beskriver priming som en teknikk som vinner valg, men som også er svært vanskelig å gjennomføre. Han oversetter priming til «grunnlag» og sammenligner priming av offentligheten med maling av en vegg; skal malingen på veggen sitte må den grunnes først. Løsningene et parti skal presentere må svare på et reelt eller konstruert behov i folket. Skirbekk beskriver videre priming som en effekt der en forsøker å vri kommunikasjonen i forbindelse med politiske saker til å passe aktuelle problemstillinger. Videre definerer han priming som teknikken brukt når et politisk parti forsøker å løfte frem en politisk sak X hvor partiet har stor tillit, ofte kalt *sakseienskap*.

2.2.2. Framing

Framing, på norsk omtalt som «effekter av tolkningsrammer», defineres som at medienes vinkling av en sak former publikums oppfatning av årsaksforhold, og oppfatninger om hva som er mulige og ønskelige løsninger, og hvem som har ansvaret for å gjennomføre dem (Todal Jenssen og Aalberg 2004).

Skirbekk (2015 s. 136) diskuterer betydningen av framing, og skriver at «framing handler om å få språket til å passe til eget samfunnssyn. Språk er altså ikke bare ord. Det er ideene bak som er det sentrale – og språket bærer og fremkaller ideer». Skirbekk illustrerer framing gjennom å beskrive hvordan hjernen knytter ord og bilder sammen. Gjennom å høre et spesifikt ord eller begrep kan hjernen vår skape bilder som igjen fremkaller ideer. Dette skjer som følge av assosiasjoner og konnotasjoner. Det er disse rammene framing forsøker å påvirke – når et bilde først er koblet til et ord i hjernen skal det mye til for å endre det. Dette er også grunnen til at en politiker fra Arbeiderpartiet gjerne vil omtale reduksjon i inntektsskatten som «skattekutt»,

mens en politiker fra Høyre omtaler det som «skattelette». I venstresidens oppfatning av samfunnet er ikke skatt en byrde, snarere heller et felles gode. Ved å redusere inntekten til staten kutter man underforstått i fellesskapets midler. Høyresiden snakker på sin side gjerne om «skattetrykket» og «skatteletter» er dermed å lette et trykk enkeltmenneskene kjenner på. Denne typen innramming er essensiell i politisk kommunikasjon og avgjør hvordan et budskap plukkes opp av velgerne (ibid.).

2.2.3. Agendasetting

Agendasetting, også kjent som dagsordeneffekten defineres som at mediernes dagsorden blir publikums dagsorden (Skirbekk 2015). Agendasetting henger tett sammen med sakseierskap og Skirbekk (2015) argumenterer for at selv om mediene sjelden bestemmer hva velgerne skal mene, er de ofte svært gode til å fortelle velgerne *hva* de skal mene noe om. Når mediene velger å fokusere på én spesifikk sak, må velgerne ha mening om saken. Ut ifra dette blir det for politikerne ofte vel så viktig å forsøke å diktere hvilke sakfelt mediene er opptatt av, som hvilken vinkling sakene har. Ifølge teorien betyr dette da at et parti vil tjene på å påvirke mediene til å sette søkelys på en sak hvor de har sakseierskap (ibid.). Dermed vil det ikke nødvendigvis være negativt for, for eksempel et parti med høy tillit på eldreomsorg at eldreomsorg er på dagsorden, selv om vinklingen på sakene er at dette partiet styrer kommunen, og at eldreomsorgen forsømmes.

2.3 Populisme

Populisme som begrep har ikke en spesielt gammel historie, men som Thorsen og Hvidsten (2017) fremhever, har begrepet like fullt en mangfoldig historie.

«For bare et århundre siden var [populisme]en identitetsmarkør for en radikal motstand mot sentralisering, byråkratisering og pengevelde(...) Nærmere vår egen tid har populisme blitt et skjellsord som blir brukt i mange sammenhenger, først og fremst som en anklage mot politiske motstandere om at de bedriver en form for lettvinnt prinsipløshet, eller at de appellerer til de laveste impulser og instinkter i befolkningen. Nettopp derfor er det i dag

svært langt mellom dem som på eget initiativ og med stolthet omtaler seg selv som populistisk.»

Sentralt for alle former for populisme er ideen om at noen politikere representerer folket og taler deres sak, og dermed står i motsetning til den maktarrogante og korrumperte «eliten». Som følge av dette ene, ganske enkle fellestrekket er det en vanlig oppfatning av begrepet er at det ikke representerer én bestemt politisk bevegelse eller ideologi, men heller en teknikk eller retorisk stil som politikere fra ytterste høyre, ytterste venstre eller sentrumspolitikere for den del kan ta i bruk (Thorsen & Hvidsten 2017).

Hvorvidt populisme i seg selv er et negativt fenomen, er omdiskutert innenfor statsvitenskapen og politikken. I en 1. mai-tale i 2007 (Thorsen & Hvidsten 2017)) erklærte Frp-leder Siv Jensen at «hvis populisme er å forsøke å løse folks hverdagsproblemer så er jeg stolt av å lede et populistisk parti». Statsviter Anders Ravik Jupskås og professor i statsvitenskap ved NTNU, Anders Todal Jenssen har begge argumentert for at populistiske politiske bevegelser kan være en styrke, ettersom ideen om makten hos folket er et gode, og sistnevnte har uttalt at det kan være «et sunnhetsstrekk innen demokratiets rammer fordi det demmer opp for mer ytterliggående krefter» (Thorsen & Hvidsten 2017).

2.4 Ytre høyre

Som vi ser i ovennevnte avklaring, er definisjonen rundt begrepet populisme omdiskutert, men i denne oppgaven legges det til grunn at populisme i sin egenart etter Thorsen og Hvidstens (2017) definisjon fremfor alt er en teknikk for overbevisning, med andre ord en retorisk stil. Populismen er likevel de siste årene i stadig større grad blitt sett i sammenheng med fremveksten til partier på ytre høyre på den klassiske høyre-venstreaksen. Høyrepopulister er blitt brukt om mange forskjellige partier og bevegelser, alt i fra partier med et relativt problematisk forhold til vold, og dermed i beste fall tvilsomt demokratiske, som f. eks Gylden Dagry i Hellas, til regjeringsparti og i aller høyeste grad demokratisk aktør Fremskrittspartiet i Norge.

I følge Ravik Jupskås (2012) er begrepsbruken rundt høyreekstremisme, høyre-radikalisme og høyrepopulisme omstridt, og disse brukes ofte nærmest som synonymer i den offentlige

debatten. Jupskås argumenterer for at dette også er relativt vanlig innenfor akademia, og at dette delvis skyldes uenigheter om de korrekte definisjonene av hvert enkelt begrep, hvorvidt partiene er utpregede rasistiske eller ikke og om de er preget av voldsromantikk eller følger demokratiske spilleregler. I samme bok gir Jupskås følgende definisjoner på de tre ulike begrepene innenfor den politiske familien *ytre høyre*:

2.4.1. Høyreekstremisme

Den høyreekstreme politiske tradisjonen har variert i utseende og karakter, men blant forskere og eksperter på temaet er det liten tvil om at det politiske tankegodset fremført i Anders Behring Breiviks manifest faller inn under definisjonen høyreekstremisme.

I følge Jupskås (2012) kan politiske partier som faller inn under definisjonen høyreekstreme karakteriseres med seks hovedtrekk: **(1) Etnisk nasjonalisme** - Høyreekstreme partier og bevegelser har en etnisk-kulturell nasjon som sentrum i sin politiske tolkning, som innebærer at nasjonalstaten skal være etnisk homogen, og etnisk mangfold er dermed ansett for å være en motsetning til deres idealstat. **(2)** Disse bevegelsene er **anti-demokratiske** i form av at bare de riktige etniske gruppene skal inneha politisk makt. De er imot demokratiske valg fordi det betyr at personer med avvikende politisk syn kan vinne makt. **(3)** Bevegelsene har en **autoritær innstilling** ved at de ønsker en sterk stat der man «uten saklig grunnlag eller uten å gi saklig begrunnelse søker å bestemme over andre» (Jupskås 2012). Dette innebærer ofte legitimering av statlig voldsbruk med økt militarisering av samfunnet, som særlig går utover personer som ikke har de samme meningene eller den samme etniske bakgrunnen som de høyreekstreme. **(4)** Gjennom sin tanke om etnisk renhet er høyreekstremismen i sin egenart **rasistisk** ved at den fremhever raseteorier og inndelingen av mennesker i raser «basert på pseudo-biologiske kriterier». I nyere rasistisk teori har rasebegrepet ofte blitt erstattet med kulturbegrepet. Her er det ikke lenger rasene som er underdanige og mindre verdt, men de forskjellige kulturene. Som Jupskås presiserer, innebærer dette ikke at all kulturkritikk er rasistisk, men i denne høyreekstreme tradisjonen er definisjonen svært statisk og nærmest en medfødt egenskap. **(5) Fremmedfrykt** er en essensiell drivkraft i høyreekstreme bevegelser i den forstand at en frykt for innvandrere, andre kulturer og personer med annen etnisk bakgrunn utgjør en trussel mot nasjonen, og kan før til dennes ødeleggelse. Forskeren Hans Georg Betz finner i sine studier fra 1980- og 1990-tallet at den høyreekstreme ideologien preges av en konstruert visjon om å returnere til «tradisjonelle moralske verdier og en beskyttelse av en gitt felles nasjonal og kulturell identitet som trues av ikke-vestlige innvandrere, fremmedarbeidere og asylsøkere»

(Jupskås 2012). Sentralt i denne fremmedfrykten er også forestillingen om at man snart blir minoritet i eget land. Denne fremmedfrykten er ikke isolert til å kun gjelde innvandrere, men også «fremmede elementer og ideer» som feminisme, homofili, jøder, muslimer, asiater, afrikanere, øst-europeere. På flere måter mener man at disse fremmedelementene forurens og ødelegger den rene nasjonalstaten. (6) Et sjette og siste definerende kjennetegn ved høyreekstremismen er deres utpregede tro på **konspirasjonsteorier**. Konspirasjonsteorier i seg selv kjennetegnes ved at disse tilbyr forklaringer på historiske hendelser ved å vise til handlinger gjennomført av en liten, men mektig gruppe mennesker. Disse teoriene skiller seg ut ved at de forsterkes ved at bevis og empiri er *imot* den. På denne måten ville alle bevis som tar sikte på å avkle konspirasjonsteorien tas til inntekt for at den *ekte sannheten* holdes skjult. Fremtredende konspirasjonsteorier blant høyreekstreme er «internasjonal jødekapital», «frimureri» og «Eurabia-teorien» (Jupskås 2012).

2.4.2 Høyre-radikalisme

Høyre-radikalismen er forskjellig fra høyreekstremismen gjennom at den ikke er direkte anti-demokratisk, og ikke baserer seg i like stor grad på biologisk rasisme og raseteori. Høyre-radikalismen er også «mildere» i sin form enn høyreekstremismen. Høyre-radikal nasjonalisme, konspirasjonstenkning og fremmedfrykt oppleves ofte som ekstremt sammenlignet med de mer normaliserte ideologiene, men er moderat sammenlignet med høyreekstremismen (Jupskås 2012).

Sentralt i høyre-radikalismen står også nasjonen og bevaringen av denne. Selv om likhetene med høyreekstremismen er flere, er distinksjonene viktige. Der høyreekstremistene i stor grad vektlegger biologisk raseteori, er de høyre-radikale ofte mer opptatt av kultur. Der de høyreekstreme er tilhengere av etnisk homogenitet, er høyre-radikalismen mer opptatt av å fremheve den kulturelle og verdimeslige arven fra landets majoritetsbefolkning. Mens høyreekstremismen åpner for deportasjon eller tvangssterilisering av minoriteter, åpner høyre-radikalismen for assimilering slik at minoritetspersoner dermed kan bli «vanlige» medlemmer av samfunnet.

Høyre-radikale partier preges av fremmedfrykt og motstand mot det fremmede. Flerkultur og blanding av kultur, tradisjoner og skikker er skadelig for nasjonen, og integrering er dermed

utelukkende enveis; det er kun innvandrerne som er ansvarlige for å tilpasse seg nasjonen og ikke omvendt.

Høyre-radikalismen er også preget av en autoritær innstilling, og justispolitiske spørsmål, med særlig fokus på streng straff, er en vanlig fellesnevner. Denne holdningen kommer til syne i noen spørsmål på demokratiske friheter – for eksempel foreslo den nederlandske høyre-radikaleren Geert Wilders å forby koranen, og har ved flere anledninger tatt til orde for å slå hardt ned på praktisering av islam (Jupskås 2012).

Høyre-radikalismen skiller seg dermed fra høyre-ekstremismen ved at den ikke er voldsromantiserende eller direkte anti-demokratisk, men tolkes likevel som en radikal politisk retning fordi den så tydelig bryter med ideen om det *liberale demokratiet*.

2.4.3. Høyrepopulisme

Den tredje og siste delen av den politiske familien vi omtaler som ytre høyre, er høyrepopulismen. I hovedsak refererer bruken av høyrepopulisme til partier som kan ha mange fellestrekk med høyre-radikale partier, men som ofte har en utpreget populistisk stil.

Jupskås (2012) argumenterer for at hovedårsaken til at høyrepopulistiske og høyre-radikale partier er blitt sammenblandet, er at sistnevnte ofte har vært, og fortsatt er sterkt preget av populisme. Høyrepopulismen favner bredere enn høyre-radikalismen, og er heller ikke avhengig av det nasjonalistiske preget som kjennetegner de andre delene av ytre høyre. Hos høyrepopulistene finnes både nyliberalistisk populisme og populisme som legger universelle velferdsordninger og en sterk velferdsstat til grunn, men som anser ikke-vestlige innvandrere og andre kulturer for å true *bærekraften* i typisk de nordiske velferdsstatene.

Høyrepopulismen har samtidig flere likhetstrekk med sine beslektede politiske retninger. Autoritære trekk, fokus på lov-og-orden, verdikonservatisme, og tradisjonelle kjønnsroller er typisk kjennetegn ved høyrepopulistiske partier. En tydelig motstand mot «systemet», og den alltid tilstedeværende kritikken av «eliten» vi finner i alle former for populisme er selvsagt også viktig i høyrepopulismen. Disse partiene mobiliserer ofte på mistro til det politiske systemet, lav tillit til politikerne og hevder å representere folkets egentlige vilje, i motsetning til sine

politiske motstandere som ofte er venstresiden i kombinasjon med en referanse til denne som en del av «eliten».

2.5 Eurabia-teorien

Eurabia-teorien er en konspirasjonsteori ofte forfektet av politiske strømninger innenfor det vi definerer som høyreekstremismen. Forfatter og forsker på radikaliserings, Øyvind Strømmen (2012 s. 50-54) forklarer teorien slik:

«Eurabia-tenkningen inneholder en forestilling om at Europa er i ferd med å bli arabisert eller islamisert som et resultat av innvandring fra muslimske land [...] Det viktigste er ideen om at denne arabiseringen er et resultat av en bevisst plan, en plan som såvisst inkluderer muslimske grupperinger og land, men hvis hovedaktører langt på vei er våre egne myndigheter, politikere, akademikere, journalister, bankvesen og religiøse ledere».

Eurabia-teorien ble særlig trukket frem i etterkant av terrorangrepet 22. juli, som et resultat av terroristen Anders Behring Breiviks flittige referanser til teorien i sitt manifest «2083: a European declaration of independence». Eurabia-teorien er av flere brukt som eksempel på en konspirasjonsteori som radikaliserer de som følger den. Teorien kjennetegnes ved et tydelig dystopisk verdensbilde, et sterkt nasjonalistisk/kulturkonservativt tankesett som setter europeisk kultur øverst, og anser andre kulturer for å være underlegne (Strømmen 2012).

3. Empiri

Gjennom å se på Fremskrittspartiets tidligere uttalelser om innvandring, muslimsk innflytelse på Norge og norsk kultur og partilederens fokus på innvandringskritikk kan vi lage et bakteppe og sammenligningsgrunnlag for å studere hvorvidt det medfører riktighet at Frp i tiden etter 22. juli har ønsket å distansere seg fra Behring Breivik. I denne delen vil jeg også vise noen av reaksjonene fra mediene i etterkant av terrorangrepet 22. juli, og bevise påstanden om at mediene forsøkte å lage en kobling mellom partiet og Breivik.

3.1 Frp om innvandring før 22. juli 2011.

Siden etableringen av partiet vi i dag kjenner som Fremskrittspartiet, har partiet vært blant de mest innvandringskritiske partiene i norsk offentlighet. Frps historie med kritikk av norsk innvandringspolitikk som av representanter for partiet er blitt omtalt som naiv (Frp.no 2017), liberal (ibid.) og «overhodet ikke bærekraftig» (Frp.no 2017) har i hovedsak omhandlet innstramminger i norsk asyl- og innvandringspolitikk, og er blitt forsøkt forstått og forklart av mange (Marsdal 2007). Tidligere leder av Frp, og en av partiets mest fremtredende politikere gjennom historien, Carl I. Hagen har vært blant landets mest sentrale innvandringspolitikere, og er ved flere anledninger blitt anklaget for å bedrive rasisme (VG 2006). I boka Frp-koden (2007) trekker Marsdal frem følgende sitat fra Hagen mens han var leder av Frp, for å illustrere Hagens holdning til muslimer og islam.

«Vi kristne er veldig opptatt av barn. «La de små barn komme til meg sa Jesus». Jeg kan ikke skjønne at Muhammed kan ha sagt det samme. (latter) I tilfelle han måtte ha sagt det samme, ville det være «la de små barn komme til meg slik at jeg kan utnytte dem i min kamp for å islamisere verden». For det er jo dét som skjer. Barna blir aktivt brukt. Når man sender tolv-fjortenåringer med masse steinkast og sånt noe i Intifadaen, da er det jo nesten som om man ber om at en av dem skal bli skutt. Slik kan man få det på CNN og NRK i beste sendetid.»

- Carl I. Hagens tale til Levende ord 13. juli 2004 (Marsdal 2007 s. 321).

Et annet kjent eksempel fra Hagens tid som Frp-leder er episoden med *Mustafa-brevet*. Under et valgkampmøte i forkant kommune- og fylkestingsvalget i 1987 i Rørvik, leste Hagen opp et brev han skulle ha mottatt fra en innvandrer ved navn Mohammed Mustafa. I brevet beskrev Mustafa hvordan han og andre muslimer skulle gjennomføre en islamsk maktovertakelse av Norge, og at landets kirker skulle byttes ut med moskeer (Dagbladet 2013). Imidlertid viste det seg i etterkant av talen at brevet var falskt, og den ekte Mohammed Mustafa endte med å saksøke Hagen for æreskrenkelser.

Etter lederskiftet i Frp i 2006, har Fremskrittspartiet fortsatt hatt en sentral rolle i norsk innvandringsdebatt, og særlig kritisert er Jensens bruk av ordet «snikislamisering» i forbindelse

med hennes landsmøtetale i 2009 (TV2 2009; VG 2009). Denne talen er også en av de analyserte landsmøtetalene i denne oppgaven, se kapittel 5 for mer om denne talen og bruk av dette uttrykket spesielt. I etterkant av denne kritikken la Frp frem en egen liste med 11 eksempler på hvordan snikislamisering foregår i Norge (VG 2009) og Siv Jensen uttalte i 2013 at hun ikke kom til å beklage bruken av ordet snikislamisering (VG 2013).

3.2 Fremskrittspartiet og Anders Behring Breivik

Etter at terroristen bak terrorangrepet 22. juli 2011 ble identifisert som 32 år gamle Anders Behring Breivik, gikk det kort tid før de første nyhetssakene om Breiviks tidligere medlemskap og tillitsverv i Fremskrittspartiets ungdomsorganisasjon Fpu ble kjent. Om morgenen 23. juli i Aftenposten (2011) fortalte Siv Jensen og daværende informasjonssjef Mazyar Keshvari at Breivik hadde innehatt medlemskap i partiet frem til 2006 og verv i ungdomspartiet noen år før dette. En lang rekke artikler og nyhetssaker ble laget om forbindelsene mellom Breivik og Frp i etterkant av 22. juli.

I etterkant av kommune- og fylkestingsvalget i 2011, arrangerte daværende nestleder i Frp Ketil Solvik Olsen og leder av partiets ungdomsparti, Himanshu Gulati, en egen pressekonferanse for å forsøke å bli den uheldige koblingen. I følge de to forlot Breivik partiet fordi det var for liberalt (Dagsavisen 2011). Daværende professor i sammenlignende politikk, Frank Aarebrot uttalte i forbindelse med pressekonferansen at han mente det var urettferdig og direkte galt å koble Frp med Breivik (ibid.). Til tross for dette ble Frp gjenstand for utbredt sammenkobling med Breivik i internasjonale medier, og ved valget i 2013 ble de to nevnt i samme artikkel mer enn 1100 på tre dager (Journalisten.no 2013).

4. Forskningsmetode

I denne oppgaven har jeg valgt å gjennomføre en retorisk analyse som metode for å belyse hypotesen min. Gjennom å redegjøre for klare teoretiske aspekter har jeg valgt en deduktiv

metode hvor jeg benytter meg av eksisterende teoretiske tilnærminger for å forklare enkelthendelser.

Oppgavens mål er å gjennomføre en retorisk analyse av tre utvalgte landsmøtetaler holdt av Frps partileder Siv Jensen. Sentralt i en slik analyse er fortolkning – det å forstå det reelle meningsinnholdet i tekstene jeg skal analysere. Fortolkningen innebærer nærlesing av tekstutvalget, og selve metoden har sin styrke i at den tilbyr å forstå talenes innhold sett i en større kontekst. Samtidig forutsetter fortolkningen en anerkjennelse av tolkerens og studieobjektets subjektivitet og formbarhet. «Alle aktører, sosiale og politiske, er i bevegelse gjennom fortolkning av seg selv og sine mål» (Bratberg 2014 s. 21). I tillegg til økt innsikt og forståelse av tekstutvalget, gir fortolkningen et mer utfyllende teoretisk eller historisk perspektiv. Gjennom å legge de tre utvalgte landsmøtetalene til grunn, og deretter analysere de spesifikke delene av talene som omhandler politiske tema som kan sies å være beslektede til det politiske tankegodset til Anders Behring Breivik, er mitt mål å kunne fortolke meningsinnholdet i de utvalgte talene, og deretter vurdere hvorvidt det reelle meningsinnholdet er forskjellig før og etter 22. juli-terroren. Fortolkningen av talene er ikke målbar på samme måte som en kvantitativ analyse, og har sin svakhet ved at den kan være vanskelig å etterprøve med eksakt samme funn. Fordelen med slike analyser er at man virkelig kan gå i dybden av meningsinnhold og gi klare bilder på forhold mellom tekst og kontekst. Likevel skal teorigrunnet og de empiriske eksemplene gjøre det mulig å etterprøve funnene mine.

4.1 Kvalitativ metode

De utvalgte tekstene for metodisk analyse har i denne oppgaven vært tre landsmøtetaler holdt av Fremskrittspartiets leder siden 2006, Siv Jensen. De tre talene gjør det mulig å undersøke om historiefortellingen og de prioriterte saksområdene har endret seg etter 22. juli. Det påpekes at en metodisk svakhet ved denne typen oppgave er at den ikke kan utelukke andre årsaksforklaringer enn den jeg undersøker. Det kan være slik at det er andre grunner enn 22. juli og Breiviks påvirkning på partiet har påvirket Jensens taler. Det ville blitt et for stort arbeid for en bacheloroppgave å undersøke andre årsakssammenhenger enn den jeg ser på, men det er viktig å ha i mente at det kan finnes andre forklaringer som spiller inn.

4.2 Retorisk analyse

En retorisk analyse er en form for kvalitativ metode, hvor man søker å forstå og identifisere hvordan det sosiale, i vid forstand samfunnet, skapes gjennom meningsdannelse, handling og interaksjon (Tjora, 2011 s. 21). Gjennom å bruke en retorisk tekstanalyse vil jeg ut ifra et utvalg taler forsøke å tolke det reelle meningsinnholdet og plassere innholdet inn i den ønskede konteksten for analysen.

En kvalitativ metode innebærer at opplegget er manuelt og forskerstyrt, og det å kvantifisere ideer står ikke i fokus. Bratberg (2014 s. 22) viser til at retorisk analyse først og fremst «er opptatt av språkets verktøykasse, «hvordan bestemte ord, metaforer og talemåter benyttes mer eller mindre effektivt til å overbevise et publikum». Bratberg (ibid.) argumenterer for at retorisk analyse passer godt i forbindelse med analyse av landsmøtetaler og for å finne det reelle meningsinnholdet i disse talene. Retorisk analyse kombinerer både ideer og diskurs, og har ofte et spesielt fokus på å forstå argumentasjonen som ligger til grunn i talen (ibid.).

4.3 Avgrensning av utvalg

Politikkens medialisering har ført til en tett sammenkobling av mediene og de politiske aktørene. En av de mest synlige effektene av dette, er de politiske ledernes overgang til å bli store mediepersonligheter. Todal Jenssen og Aalberg (2004 s. 378) påpeker en tydelig sammenheng mellom hvordan velgerne oppfatter politiske budskap fra et parti som mer relevant, saklig og betydningsfullt når partilederen er den som fremmer budskapet. En kan ut ifra dette trekke konklusjonen at *hvem* som er avsender av et politisk budskap har stor effekt på *hvordan* budskapet tolkes. I en oppgave som dette blir det dermed mest logisk å analysere partilederens retorikk. Landsmøtetaler er et interessant utvalg, fordi disse talene i stor grad er godt forberedte politiske taler. Disse avholdes i Frps tilfelle årlig og det er en rimelig antagelse at disse talene forsøker å sette dagsorden ut ifra de sakene Frp ønsker skal være i den offentlige debatten.

En analyse av Frps offisielle politikk kunne vært gjort gjennom for eksempel en studie av partiets valgprogram, offentlige uttalelser eller taler i andre sammenhenger. Ut ifra en antakelse om at landsmøtetalene til Jensen er blant de mest gjennomarbeidede og planlagte gjennom et år, tenkes det at disse vil kunne gi et tilfredsstillende bilde på partiets prioriterte politiske saker. Dette henger sammen med oppgavens avgrensning i omfang, og dette er også årsaken til at metoden som ligger til grunn for analysen utelukkende tar utgangspunkt i en tekstanalyse av talene. Talene er transkribert fra opptak, og mens talen fra 2009 i sin helhet er tilgjengelig ferdig transkribert hos virksommeord.no, er talene fra 2012 og 2015 transkribert av meg selv.

4.4 Forskerrollen.

Et av ankepunktene mot bruk av en kvalitativ metode og analyse er at denne i langt større grad enn en kvantitativ metode, vil bære preg av forskersubjektivitet (Tjora, 2011 s. 25). En statistisk, tallmessig metode ville i denne oppgaven kunne ha tatt utgangspunkt i antall ganger et spesifikt begrep, tema eller utsagn er blitt sagt, men i et så avgrenset tekstutvalg som i denne oppgaven vil den kvalitative oppsiden likevel være så stor at den er å foretrekke. Likevel er subjektiviteten hos forfatteren en viktig side å belyse, og derfor er det også viktig for meg å nevne at jeg i skrivende stund innehar flere politiske verv, som blant annet fylkestingsrepresentant i Trøndelag fylkesting og som andre vararepresentant på Stortinget for Arbeiderpartiet. I tillegg innehar jeg et verv som sentralstyremedlem i AUF. Dette anses av meg å være av stor relevans for oppgaven. Ringdal (2012, s. 453) skriver at forskeren ikke burde la seg påvirke av egne syn eller foretrukne forklaringer på fenomenene som studeres. Dette vil jeg etter beste evne forsøke å etterleve i denne oppgaven.

5. Data og analyse

For å unngå å gjenta meg selv for mye, velger jeg nå å presentere data samtidig som jeg analyserer dem. Det betyr at jeg vil bruke de teoretiske aspektene jeg tidligere har presentert for å forstå innholdet i landsmøtetalene.

En landsmøtetale blir gjerne sett på som den viktigste talen en partileder holder i løpet av året, fordi den gir store muligheter til å sette dagsorden. Alle store medier er til stede under slike

tilsetninger og vil kunne spre hovedbudskapet videre, og de siste årene har de fleste landsmøtetalene til de ulike partilederne blitt direktesendt over internett.

Et av de mer typiske trekkene ved de utvalgte talene til Siv Jensen, er personifiseringen av talene, og den sterke bruken av lånt etos. Gjennomgående i sine taler trekker Jensen frem eksempler fra enkeltmenneskers liv. Ofte er disse historiene fulle av patosfylte skildringer av en kamp mot systemet. Dette trekket er et typisk populistisk grep, men hvilken type motstand enkeltmenneskene møter kan variere. Denne motstanden kan være et byråkratisk system, et sosialistisk skatteregime eller en ytre fiende som radikal islamistisk terror.

5.1 2009-talen:

I denne talen bruker Jensen noen utvalgte lederskikkelser som eksempler på personer som har gått foran i «kampen». Hovedeksempelet i denne talen, er Jensens egen oldemor, Betsy Kjeldsberg. Jensen forteller om kvinnesaksforkjemperen Kjeldsberg som selv etter å ha født seks barn, dedikerte store deler av sitt liv til kvinnekamp, men som hele sitt liv møtte motstand. Dette utdyper Jensen med begrunnelse i Kjeldsbergs private initiativ til arbeidsformidling, som til tross for sin suksess ble «overtatt av staten». Dette logosargumentet henspiller på at det i Jensens øyne er fullt mulig å drive vellykkede velferdstjenester som privat tilbyder, men at dette ikke passer inn i et sosialistisk samfunn. Med dét gjør hun dette argumentet til et eksempel på hvorfor partiet ønsker private løsninger, og stiller seg tydelig på et liberalistisk økonomisk ståsted i offentlig – privat-dimensjonen.

Generelt gjennom talen bruker Jensen mye tid på det vi fra teoridelen kan identifisere som populistiske utsagn. Jensen illustrerer gjennom en rekke eksempler hvordan «vanlige folk» i sin hverdag møter tøff motstand og får problemer som følge av rigid byråkrati og politikere som ikke forstår folkets beste. Fire utdrag fra Jensens tale viser hvordan hun forsøker å skape en skillelinje mellom seg selv og «politikerne», der hun og Frp står på lag med «vanlige folk» og følger «folks rettsoppfatning», implisitt at de andre partiene ikke gjør det:

(1) «Fremskrittspartiet snakker *med* mennesker og ikke *til* dem. Vi tar folks hverdagsproblemer på alvor, og vi vil gjøre noe med det. Vi har tillit til og respekt for enkeltmenneskers, familiers og organisasjoners evne og vilje til å løse utfordringer.».

(2) «(...)Og hun sier rett ut at det er risikosport å være yrkessjåfør i Norge i dag. Og hun ber politikerne, i hvert fall noen, om å komme seg ut i virkeligheten og se hvordan det ser ut.».

(3) «Og kriminaliteten i Norge har blitt grovere, råere, mer organisert. Det er rett og slett mye farligere nå enn det var for bare få år siden.».

(4) «Men la meg slå fast følgende: Vi kan ikke løse dette problemet uten at vi tør å føle på sannheten. Og derfor, derfor vil Fremskrittspartiet at straffeutmålingen i dette landet skal stå i forhold til vår rettsoppfatning. Det skal svi å skade andre mennesker. Det skal svi å begå overgrep mot uskyldige mennesker. Og derfor vil vi at ofrenes posisjon i samfunnet skal styrkes, at deres rettigheter skal styrkes. Og derfor vil vi få tryggheten tilbake i alle landets gater, rett og slett fordi innbyggerne fortjener det.».

Disse utdragene viser blant annet hvordan Jensen bruker en patosfylt retorikk om folks rett til trygghet for å forsvare sitt standpunkt om strengere straffer for lovbrytere. Eksempel nummer 3 og 4 er også i en kontekst om at alle overfallsvoldtektsmenn har ikke-vestlig bakgrunn. Dermed kombinerer hun også den høyrepopulistiske eliteforakten og strenge justispolitikken med en kulturkritikk mot personer fra ikke-vestlige land. I eksempel 3 slår Jensen også fast som faktum at Norge er blitt et farligere land. Sett i en kontekst av påstanden om at alle overfallsvoldtekter i landet er begått av personer med ikke-vestlig opprinnelse, er det naturlig å tolke dette utsagnet som en kritikk av den på den tiden rådende innvandringspolitikken, og at denne har gjort Norge farligere.

I tillegg til Kjeldsberg, er en relevant heltinne i Jensens tale, den somaliske kvinnen Ayyan Hirshi Ali. Ali ble tvangsgiftet som 23-åring, og Jensen argumenterer med at hennes motstand mot overgrep er heroisk, men at hun også kjemper mot politiske krefter som selv omtaler seg som anti-rasister, men *de facto* er «rasister i sin reneste form».

«Den venstreorienterte eliten i Norge har i sin iver etter å fremstå som tolerante, endt opp med å lukke øynene for tvangsekteskap, lukke øynene for kjønnslemlestelse, for tortur og overgrep, for at man fratrar halvparten av jordens befolkning retten til egen..å ta egen utdanning, retten til å ha et eget kjærlighetsliv, retten til bevegelsesfrihet og retten til kanskje det aller viktigste av alt, ytringsfriheten. Derfor, derfor er dette vår tids viktigste kvinnekamp, og det er Fremskrittspartiet og andre frihetselskende liberalister verden over som tar denne viktige kampen.»

Her ser vi enda et eksempel på Jensens populistiske retorikk, i den forstand at hun mener en «venstreorientert elite» ignorerer kvinner over hele verdens rett til demokratiske friheter og trygghet. Jensen avslutter dette sitatet med å henvise til at det er Frp og Frps liberalistiske søsterbevegelser som er verdens kvinners *egentlige* forsvarere.

I de delene av talen som omhandler sammenhengen mellom folks trygghet og (islamsk) innvandring bruker Jensen en kvinne ved navn Trine for å fremføre sitt argument. Jensen tydeliggjør et behov for å ta tryggheten tilbake «rett og slett fordi innbyggerne fortjener det». Jensen fortsetter denne argumentasjonsrekken ved å henvise til norske soldaters erfaringer fra Afghanistan, der denne soldaten, Trine, har tjenestegjort.

«Men tenk også på den gleden og stoltheten som Trine følte da hun kom hjem og hadde gjort en viktig jobb for vår frihet.»

Jensen spiller her på følelser, og da særlig frykttfølelsen og heltemotet til norske soldater i Afghanistan. Jensen omtaler dette også som en kamp for «vår frihet», underforstått at denne friheten er under angrep. Dette grepet bruker Jensen videre når hun fortsetter talen ved å referere til terrorangrep i vestlige land noen år tidligere. Jensen viser til terrorangrepene i USA 11. september 2001, bombeangrepene i Madrid i 2004 og bombeeksplosjonene i London i 2005, og avslutter oppramsingen med å si at:

«Dette er kampen mot radikal islam, og det er derfor vi er i Afghanistan».

Samtidig som Jensen her bruker en konstruert representant for landet, Trine, sitt behov for trygghet, tegner hun også et bilde om at islam står for trusselen som truer den nevnte tryggheten.

Dette kan vi fastslå etter sitatet om at «dette er kampen mot radikal islam». Radikal islam truer vår sikkerhet og frihet, og er følgelig ansvarlig for Trines, og nasjonens frykt.

Gjennomgående i talen fra 2009 ser vi flere populistiske trekk som en sterk kritikk av en *venstreorientert elite*, herunder også «politikerne» som i et logisk paradoks omhandler *alle de andre* politiske aktørene. Jensen bruker også en klar patosfylt retorikk om folks rettighet til trygghet stilt i et motsetningsforhold til radikal islam. Dette kombinerer hun med påstander som at Norge er blitt farligere.

5.2 2012-talen

Den første delen av 2012-talen omtaler direkte den pågående rettssaken etter 22. juli og rammen dette legger for landsmøtet. Jensen innleder ved å omtale terrorangrepet som et angrep på hele nasjonen. Hun fortsetter med å omtale angrepet som et angrep på Norge og «politisk interessert ungdom» for deretter å si at Frps tanker og medfølelse går til de som ble rammet av terroren. Ved å sette rammeverket for talen på denne måten tegner Jensen et bilde av dette landsmøtet, og landsmøter i politiske parti generelt, som et godt bilde på et levende demokrati.

«Landsmøtene i et politisk parti er det beste bildet på at terror ikke virker.»

Videre gjennom talen vier Jensen mye tid til enkeltmenneskers hverdagsutfordringer, og et gjennomgangsutsagn gjennom talen er:

«Vi i Frp, vi tror på folk når de forteller virkelige historier fra virkelige liv.»

Jensen snakker mye om pensjonistene og deres urettferdige avkortning av pensjonsutbetalinger, og bruker kjente beskrivelser av hvordan «vanlige folk» nærmest fånytted kjemper mot rigide regelverk.. Her drar hun frem eksempler på yrkesfagslærlinger som må bruke skoletiden på poesi og kakebaking, mens de egentlig bare vil ha mer relevant fagutdanning, vanlige folk som betaler for mye i skatter og avgifter og drar også frem et eksempel fra oljefondet, der tyske låntakere får langt mer gunstige lånebetingelser enn sin norske motpart.

Ansvar for disse systemfeilene og skjevprioriteringene ligger ifølge Jensen hos Regjeringen og særlig statsminister Stoltenberg, men kritikken fremstår ikke spesielt rettet mot «eliten» eller venstresiden som helhet. I stedet lar Jensen de fleste partier, deriblant partiene Krf, Høyre og Venstre som styrte under Bondevik II-regjeringen, få gjennomgå for å ha holdt Frp utenfor innflytelse, og avslutter disse stikkene med:

«Derfor betyr det noe om vi har innflytelse eller ikke. Derfor vil vi ikke støtte en regjering vi ikke er en del av.»

Delene av 2012-talen som omhandler justispolitikk, trygghet og sikkerhet fortelles i hovedsak gjennom bruk av en annen person, en taxisjåfør med minoritetsbakgrunn Jensen har møtt. Fra de korte delene av talen som omhandlet justis-innvandrings- og integreringspolitikk ønsker jeg å trekke frem fire eksempler:

1. «Og han var stolt over å ta ansvar for seg og sin familie. Han var stolt over å være en positiv del av det norske samfunn. Og han var stolt av å si at han stemte Frp. Det er jeg og.»

2. «Men han sa også, det er helt riktig å stille krav, Siv. Dét er selvsagt helt nødvendig. De som får opphold i Norge skal møtes med integreringstiltak. Skal møtes slik at de kan lære seg norsk, få seg en utdanning og være en del av det norske samfunn. Men de som ikke får opphold, ja de skal heller ikke være her. Og det er her den store forskjellen går i norsk politikk. Det er de som sier nei, men lar være å iverksette konsekvenser, og så er det vi som sier nei, og har tenkt å gjøre noe med det.»

3. «Venstre hadde landsmøte forrige helg. Og skapte i og for seg inntrykk av at nå ville det bli en liberal asylpolitikk. Til det har jeg bare en ting å si: det kommer ikke til å bli en liberal asylpolitikk i Norge. Kommer ikke til å bli!»

4. «Og noe jeg veldig ofte hører, er behovet for trygghet. Er at vi skal ha mer fokus på å bekjempe hverdagskriminalitet. Og det er jo ikke så rart det. Jeg synes ikke det er noe rart jeg. Det er alt for mange saker som henlegges. Men for ikke så lenge siden så skulle jeg ned til tv2, og på veien ned dit så støtte jeg på en måte på det bilde jeg har fra barndommen, fra Kardemomme by. To godt voksne politimenn. Godt voksne. Som gikk stille, vennlig, rolig

nedover Karl Johan, hadde tid, stoppet opp, snakket med folk, svarte på spørsmål om skapte trygghet bare gjennom å være der. Helt fantastisk.»

Delene om integreringspolitikk handler her om å stille krav og gi folk tilgang på god språkopplæring og utdanning. Jensen forsøker å skape en skillelinje mellom de strenge og de liberale i eksempel 2 og 3. Her kan vi ane spor av Frps fokus på streng justispolitikk. I eksempel 3 ser vi Jensen tydeliggjøre at det aldri vil bli en liberal asylpolitikk i Norge.

I eksempel 4 ser vi Jensen snakke om behovet for trygghet, også her låner hun andres ord for å støtte opp under sitt eget syn gjennom å si at hun «ofte hører» om behovet for trygghet. Jensen argumenter for at alt for mange saker henlegges, og fortsetter med å fortelle en anekdote fra sitt eget liv da hun møtte to politimenn i Oslos gater som kun ved sin tilstedeværelse gjorde folk trygge. Sett i lys av terrorangrepet i byen mindre enn ett år tidligere er det vanskelig å argumentere for at Jensen her gir et bilde av utrygghet utover den reelle faren byen og landet har stått midt oppe i for relativt kort tid siden.

Jensen avslutter talen med en appell til de andre partiene på borgerlig side om å forsøke å finne sammen for samarbeid, og lover salen partiet skal stå på sitt i eventuelle forhandlinger og at «bare Fremskrittspartiet er Fremskrittspartiet».

5.3 2015-talen

2015-talen er preget av at Jensen ikke lenger bare er opposisjonspolitiker, men nå for andre gang holder landsmøtetale som landets finansminister. Jensen holder her en langt mer typisk politisk tale, hvor fokuset er på å gi salen «riktig» budskap på vei inn i det årets kommune- og fylkestingsvalg. Det retorisk grepet med å bruke andre personer til å fortelle sitt budskap er ikke lenger til stede, og Jensens politiske profil er også endret i takt med at hun er blitt en del av landets regjering. Talen bærer et preg av å skulle vise et bilde av et land hvor utviklingen går i riktig retning, og den tydelige protestretorikken og eksemplene på enkeltmenneskers hverdagsproblemer er nærmest ikke-eksisterende.

2015 var et år preget av stor migrasjon grunnet krigen i Syria, og Jensen åpner med å snakke om Syria. Her går hun rett fra å si at Frp ikke vil godta å ta imot 10.000 kvoteflyktninger, til å

snakke om europeiske terrorangrep den siste tiden. Hun snakker videre om radikaliseringsproblemer, og faren radikal islam utgjør mot jøder i Europa. Hun bruker også noe tid på å snakke om forebygging, og hvordan denne må skje i kommunene, før hun går videre til å snakke om statlige overføringer og tiltakspakker mot radikaliseringsproblemer. I tre utdrag vil jeg se på hvordan Jensen argumenterer rundt krigen i Syria, mottak av flyktninger og radikaliseringsproblemer.

1. «I en situasjon hvor kommunene ikke bosetter i tråd med det behovet vi har, så vil en økning i overføringsflyktninger føre til en betydelig økning i ventetiden til de som allerede sitter der. Og der er ventetiden allerede lang. Norge kan ikke påta seg oppgaver som vi ikke kan håndtere. Derfor sier Frp nei til å ta imot 10.000 syriske flyktninger, men vi sier ja til økt humanitær hjelp i nærområdene.»

2. «Det siste året har vi sett radikale islamister begå flere grufulle terrorhandlinger. Dette er forvillede menn og kvinner med våpen i hånd som ikke har funnet sin gud, men forlatt sin gud til fordel for hat.»

3. «På 1930-tallet, så vokste nazismen frem i Europa. Og da krigen var over, trodde vi at kampen mot det ekstreme jødehatet var vunnet. Men nå ser vi det igjen, nå heter det islamisme.»

Som vi ser i eksempel 1 forsvaret Jensen her at hun ikke ønsker å ta imot 10.000 syriske kvoteflyktninger med at bosetningskøen allerede er lang. Argumenter basert på kulturell bakgrunn og nasjonsperspektivet er utelatt, og i stedet argumenterer hun for at dette handler om å hjelpe flest mulig. Jensen bruker her logosargumentasjon om at dersom en «kun» får hjulpet 10.000 flyktninger for 1 milliard norske kroner over fem år, så vil de pengene være mer til hjelp direkte i flyktningeleirene.

I eksempel 2 og 3 om radikal islam snakker Jensen om antisemittismen hos radikale islamister. I stedet for å snakke om nasjonens opplevde usikkerhet, snakker Jensen her på vegne av en minoritets utrygghet. Interessant nok velger hun også i eksempel 2 å si at de som begår grufulle terrorangrep i Europa ikke gjør det som følge av sin (islamske) overbevisning, men som følge av det motsatte – at de «har *forlatt* sin gud til fordel for hat».

Videre i talen, i de delene som omhandler trygghet snakker Jensen delvis om asylsøkere med avslag på søknaden, men stort sett i forbindelse med hvor effektivt regjeringen har fått disse utsendt. Hun snakker også noe om trygghet, men utelukkende i den forstand at regjeringens satsning på militæret og dets kapasitet.

5.4 Sammenligning av talene

På generelt grunnlag kan vi ut ifra de analyserte talene til Siv Jensen si at det utkrystalliserer seg flere interessante endringer. Den første talen ble avholdt i et stortingsvalgår, og hun ønsker å skjære gjennom informasjonsstrømmen. Med skarpe formuleringer og en patosfylt argumentasjon skyver Jensen ansvaret for alt som er galt med det norske samfunnet over på den sittende regjeringen. Denne representerer en venstrevridd elite som er i utakt med vanlige folk, og som følge av denne elitens manglende kontakt med virkeligheten, har de skapt systemer, lover og regler som er til hinder for «sunt folkevett». Dette populistiske grepet er sentralt i 2009-talen.

Populismen er noe mindre tilstedeværende i 2012-talen, der Jensen i større grad definerer statsministeren selv som ansvarlig for tungrodd byråkrati, samtidig som hun anklager de andre partiene for å holde Fremskrittspartiet unna reell innflytelse. I 2015-talen er den populistiske fremtoningen langt mindre til stede, og som finansminister er Jensen mer opptatt av å bruke framing for å tegne et positivt bilde av et Norge på rett spor, fremfor å benytte protestretorikk slik hun i stor grad gjorde i 2009 og 2012. Dette er en av de mest åpenbare forskjellene mellom de tre talene, og dette har nok mye å gjøre med Frps vei til regjeringsmakt i 2013, og dermed det synlige skillet mellom de to første, og den tredje talen.

Et mer interessant funn, er Jensens fokus på trygghet, forhold til nasjonen og radikal islam som trussel mot «vår» trygghet. I 2009-talen omtaler Jensen nasjonens trygghet som truet, og viser til at radikal islam står for denne trusselen. Jensen sier også at Norge har blitt et farligere land å leve i. Problemet er at landet er utrygt, og løsningen er å føre en strengere

innvandringspolitikk. 2009-talen legger til grunn et negativt retorisk budskap om at folks trygghet er tatt fra dem av en venstrevridd elite som ikke forstår folk, og at endring må til.

På dette punktet vedrørende trygghet skiller de tre talene seg synlig. I 2012-talen er ideen om at Norge er et farligere land langt mindre tilstede. Tvert imot, her bruker Jensen tid på å skryte av hvor viktig politiets fysiske tilstedeværelse er for vår oppfatning av trygghet, og har med dét en positiv retorisk innfallsvinkel til temaet. Sett i lys av at talen holdes parallelt med rettssaken mot Behring Breivik, er det naturlig å anta at Jensen her ønsker å holde dagsorden borte fra politiske spørsmål som kan minne om terroristens tankegods. Derfor bruker Jensen også mye tid på spørsmål om eldreomsorg, pensjon, skatt og som nevnt, berører bare så vidt innvandringspolitikk og justispolitikk. Denne talen bærer preg av bruk av populistisk retorikk, men eliteforakten og det negative budskapet om innvandring er erstattet med oppfordring om å stille krav basert på logiske resonnement om at folk skal bidra til samfunnets beste. Det kan ut ifra dette se ut som Jensen forsøker å sette eldres behov og kjøpekraft på dagsorden, og dermed få fokus bort ifra spørsmål om Frps koblinger til Breivik.

I 2015-talen omtaler Jensen trygghet relativt lite, men i de sammenhengene som omhandler innvandring, bruker hun logosargumentasjon for å argumentere for å ikke skulle ta imot 10.000 syriske kvoteflyktninger. Mens hun i 2009-talen omtalte radikal islam som en trussel mot «vårt» samfunn, omtaler hun seks år senere flyktninger med en patosfylt argumentasjon om behov for hjelp, for deretter å bruke logosargument om at hjelpen best kan gis der flyktningene er i dag. Budskapet i 2015-talen er langt mindre populistisk enn de to andre, forstått som at hun bruker liten tid på å ilegge andre politikere skyld, men heller snakker om de mange suksessene den sittende regjeringen har stått for. Denne talen er utarbeidet på en helt annen måte enn 2009 og 2012-talene, og perspektivet gjennom en annen persons opplevelser av samfunnet, er borte. Jensen bruker også både 2012 og 2015-talen til å fokusere mer på «rettigheter»; de eldres rett til å en verdig alderdom skal sikres. Dette ser vi gjennom et fokus på eldreomsorg som politisk saksområde, og dette vitner om et bevisst forsøk på både priming og agendasetting; ved å fremstille eldres manglende rettigheter kontra andre grupper i folket, skaper Jensen et behov for politisk løsning, og kan dermed svare sitt konstruerte behov med politiske løsninger partiet har foreslått i mange år.

6. Konklusjon

Ved åpningen av Frps landsmøte i 2009 holdt partileder Siv Jensen en patosfylt, populistisk tale med utgangspunkt i vanlige folks utfordringer og behov i egne liv. En del av disse behovene kan sies å være konstruerte problemstillinger som passer den politiske agendaen Frp ønsker inn i stortingsvalgekampen. Blant disse er en fremtredende idé at Norge er blitt et mer utrygt og farligere land å bo i. Dette skyldes at politikere på venstresiden ikke forstår vanlige folk, og har latt innvandringspolitikken åpne for trusselen fra radikal islam. I forbindelse med denne valgkampen ser det ut gjennom Jensens landsmøtetale som justispolitikk, innvandringspolitikk og enkeltmenneskers kamp mot et byråkratisk system er saksområdene Jensen ønsker å sette på dagsorden.

Fra 2009 til 2012 kan man se et tydelig skifte i retorikk, og fra å holde en tale preget av patosfylt protestretorikk og motstand mot «eliten» og frykt for at Norges trygghet trues, er denne talen i større grad preget av at logiske argument om å få yrkesfagelever gjennom videregående opplæring og gi pensjonister rett på full pensjon. Argumentene for disse forslagene inneholder også patos som retorisk virkemiddel, men er ikke preget av frykt eller sinne, men av at dette er det ungdommene og de eldre «fortjener». Ut ifra denne talen kan det se ut som om Jensen ønsker at helsekøer, mer praktisk skolehverdag, skatter- og avgifter og pensjon er de politiske saksområdene hun ønsker å sette på dagsorden.

Fra 2009 til 2015, via 2012, har Jensens retoriske stil endret seg fra patosfylte utsagn preget av populistiske grep, til å i langt større grad omhandle logiske resonnement om å gjøre folks hverdag enklere. Ideen om at radikal islam truer Norge og at Norge er et farligere land å leve i,

har mildnet, og er i utgangspunktet ikke tilstedevederende ved talene i 2012 og 2015. Om man ser denne endringen i retorikk, inkludert fokusvridningen fra innvandring og justispolitikk i 2009, til skattespørsmål, offentlig effektivisering, eldreomsorg og yrkesfagspolitikk i kontekst av mediernes forsøk på å koble Behring Breiviks til Frp, kan det være grunn til å tro at disse faktorene har en sammenheng. Endringen fra patosfylt, negativ retorikk rettet mot «eliten» og ikke-vestlig innvandring til en mer logosrettet retorikk rundt mer tradisjonelle liberalistiske spørsmål er tydelig, og ser ut til å henge sammen med hypotesen om at Frp bedriver imagebeskyttelse for å unngå å bli assosiert med Behring Breiviks handlinger.

8. Litteraturliste

- ABC Nyheter (2011. 25.07) Jeg var ikke alene. Hentet fra: <https://web.archive.org/web/20110917054641/http://www.abcnyheter.no/nyheter/110725/politiet-vil-lukke-fengslingsmotet>
- Blindheim, A. (2013 25.05) Her ligger Frps dypeste hemmeligheter. Dagbladet. Hentet fra: <https://www.dagbladet.no/nyheter/her-ligger-frps-dypeste-hemmeligheter/62793619>
- Bratberg, Ø. (2014) *Tekstanalyse for samfunnsvitere*. Oslo: Cappelen Damm.
- Breivik, A. (2011). *A European Declaration of Independence*. Ikke utgitt.
- Hernes, Gudmund (1978). «Det medievriddede samfunn.» i *Forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Haldammen, M. (2009 21.02) Advarer mot snikislamisering. TV2. Hentet fra: <https://www.tv2.no/a/2580824/>
- Hæhre, J. (2006 03.06). – Hagen blir ikke fri for rasisme. VG. Hentet fra: <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/pq0MX/hagen-blir-ikke-fri-for-rasisme>
- Jupskås, A. Ravik (2012). *Ekstreme Europa: ideologi, årsaker og konsekvenser*. Oslo: Cappelen Damm.
- Klausen, A. (2013 16.09.) 1100 oppslag kobler Frp og Breivik. *Journalisten.no* Hentet fra: <https://journalisten.no/kristina-nilsen-hilde-sandvik-john-faersth/1100-oppslag-kobler-frp-og-breivik/138927>
- Karlsen, R. Og Narud, H. (2004). *I valgkampens hete. Strategisk kommunikasjon og politisk usikkerhet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Langset, K. Grue. (2011 23.07). Frp: Breivik har vært medlem og har hatt verv i ungdomspartiet. Aftenposten. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/norge/i/g7og9/Frp-Breivik-har-vart-medlem-og-har-hatt-verv-i-ungdomspartiet>
- Listhaug, S. (08.09.2017) Absolutt ikke bærekraftig. Frp.no. Hentet fra: <https://www.frp.no/aktuelt/2017/09/okt-innvandring-gir-skattesnell>
- Marsdal, M. (2007). *Frp-koden*. Oslo: Forlaget Manifest.
- Nesje, Anna & Berg, P.H. (2013, 17.09.) – Breivik mente Frp var for liberalt. *Dagsavisen*. Hentet fra: <https://www.dagsavisen.no/innenriks/breivik-mente-frp-var-for-liberalt-1.294670>
- Ringdal, K. (2012). *Enhet og mangfold* (3. utgave). Bergen: Fagbokforlaget.

- Sandberg, P. 07.04.2017. Advarer mot naiv innvandringspolitikk. Frp. No Hentet fra: <https://www.frp.no/aktuelt/2017/04/advarer-mot-naiv-innvandringspolitikk>
- Skarvøy L. J. & Husby, M. (2013 17.09) Siv Jensen vil ikke be om unnskyldning. *VG*. Hentet fra: <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/mJ6QL/siv-jensen-vil-ikke-be-om-unnskyldning>
- Skirbekk, Tarjei. (2015). *Hvordan vinne valg: moderne politisk kommunikasjon*. Oslo: Spartacus.
- Skevik, E. (2009 24.02) Her er Frps skremmeliste. *VG*. Hentet fra: <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/jR1dw/her-er-frps-skremme-liste>
- Strømmen, Ø. (2012). *Det mørke nettet*. (1. utgave). Oslo: Cappelen Damm
- Thorsen, D. E. O & Hvidsten, A. H. (2017. 09.01.) Populisme som samtidsdiagnose eller faresignal. *Agora*. Volum 34. S. 327-338. Hentet fra: https://www.idunn.no/agora/2017/01/populisme_som_samtidsdiagnose_og_faresignal
- Tjora, A. (2010). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Todal Jenssen, A. & Aalberg, T. (2004). *Den medialiserte politikken*. Universitetsforlaget.
- VG (2009 22.02.) Siv Jensen høster storm etter snikislamiserings-innspill. Hentet fra: <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/1lrjq/siv-jensen-hoester-storm-etter-snikislamisering-innspill>
- Von Der Lippe, B. (2006) *Medier, politikk og samfunn*. (3. utgave). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Åmås, K. O. (2015 18.02) Teorier som inspirer terrorister. *Aftenposten*. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/LqVP/Teorier-som-inspirerer-terrorister>

